

9. GOMENDIOAK

9.1. Gomendio orokorrak

1. **Berdintasunerantz aurrera egitea: genero-indarkeria prebenitu eta eteteko modurik onena**

Genero-indarkeriak dakarren giza eskubideen urratze larriaren jatorria gizon eta emakumeen arteko gizarte-desberdintasunetan datza. Beraz, egiturazko arazoa da, pertsonak generoaren arabera dituzten aginte-egoera ezberdinei zuzenean lotuta dagoena. Indarkeria gizonek duten posizio nagusiaren abusua da eta, hala den neurrian, emakumeen diskriminazioa mantentzeko agerpena eta tresna da, aldi berean.

Ondorioz, sexu-indarkeriaren zergatiari aurka egiteko modu eraginkor bakarra pertsona guztien arteko berdintasun erreal eta eraginkorrean aurrera egitea da. Horretarako, ez da nahikoa bereizkeria argienak erauztera bideratutako ekintzak gauzatzea; erabaki politiko eta ekintza administratibo guztietan emakumeen eta gizonen egoera, interes eta behar desberdinak hartu behar dira kontuan. Garatu diren berriarazko berdintasun-politikez gainera, ezinbestekoa da genero-ikuspegiak administrazio publikoen politika eta jarduera-eremu guztiak orientatzea.

Beste modu batean esanda, emakumeen aurka gauzatutako indarkeriaren kontrako borroka berdintasunaren aldeko borrokan oinarritu behar da. Horixe da Emakundek EAEn bultzatutako ikuspuntua, eta hala islatzen dute bai indarrean dagoen Euskal Autonomia Erkidegoko Emakumeentzako Ekintza Positiboan III. Planak (EAEEEEPP), bai Berdintasunari buruzko Legearen aurreproiektuari dagokion zirriborroak. Araua indarrean sartzeak eta Planean aurreikusitako ekintzak eraginkortasunez betetzeak herri-agintaritzak genero-indarkeriaren aurka konpromiso garrantzitsua hartzea ekarriko luke.

Nahiz eta aurrerapausoak egon diren, beharrezkoa da genero-berdintasunaren printzipioa indartzea politika guztien orientazio-ardatz gisa, bizitzaren edozein eremutan emakumeen egoera gizonena baino okerragoa baita. Oinarriko ezberdintasun horren kontzientzia izan behar da etxebizitza, lan, heziketa, osasun, nekazaritza, gizarte-laguntza, fiskaltasun eta abarren arloan hartutako edozein jarduera edo erabaki politikitik. Erakundeen esku-hartzeko eremu guztietan berdintasunaren alde, edo bestela esanda, indarkeria prebenitzearen alde lan egin

behar da. Indarraren erabileraren aurkako defentsarik eraginkorrena emakumeen autonomia pertsonala da. Horregatik, ez da indarkeria agertzearen zain egon behar; emakumeari lagundu behar zaio, bikotearekiko mendekotasun-loturak hauts ditzan, ezberdintasunaren lehenengo seinaleak agertzen diren unetik bertatik.

Horrela, adibide bat jartzeagatik, ezin dugu ahaztu laguntza ekonomikoak dagoeneko tratu txarrak jasan dituzten emakumeei bakarrik emanez gero, emakume askori eta askori arrisku-egoera jasanaraziko diegula, froga daitekeen eraso burutu arte. Bestela esanda, prebentzioaren ikuspuntutik eraginkorragoa izango litzateke familia hausten denean ordaintzen ez diren pentsioetarako berme-fondoa osatzea edo pertsona guztiei oinarrizko errenta bermatzea, tratu txarrak jasan dituzten emakumeentzako laguntza ekonomikoak ezartzea baino. Ildo horri eutsiz, alde batera utzi behar da neurri hori nahitaezkoa den ala ez, kaltea gertatu ondoren. Halaber, gauza bera esan daiteke etxebizitza edo laneratzeko politikei eta abarrei dagokienez.

Laburbilduz, herri-agintaritzak bere eginkizunak betetzean genero-berdintasunaren ikuspegia erabiltzen duen neurrian jartzen da agerian hark emakumeen aurkako indarkeriari aurre egiteko hartzen duen egiazko konpromisoa.

2. Genero-indarkeria oso-osorik lantzea

Emakumeen aurkako indarkeriaren gizarte-arazoak alderdi ugari duenez, egituraren ikuspegitik lantzeaz gain, erantzun orokorra ematea eskatzen du; erantzun horretan bi jarduera-eremu nagusi harmonikoki bateratu behar dira: erakundeen prebentzioa eta arreta.

Txosten honetan Euskal Autonomia Erkidegoko administrazioek sexu-indarkeria jasan duten emakumeei eskaintzen dizkieten laguntzak eta zerbitzuak aztertu dira, gehienbat. Hori dela eta, gomendio gehienek zerbitzu horiek hobeto funtzionatzeko proposamenak biltzen dituzte. Hala eta guztiz ere, motelago, baina geroari begira eraginkorragoa den prebentzio-jarduerari buruzko beharrak ere azaldu dira erakunde publikoek garatzen duten arreta zehatza aztertzeko orduan. Horregatik, eta gizartegaitz larri horren tratamendu osoaren bila, gomendio orokorrak aipatutako bi ardatzetan taldekatzen dira. Era berean, horixe da III. EAEEEEPPk genero-indarkeria erazteari buruzko helburuak zehazteko inplizituki hartu duen eskema (ikus II. eranskina). Erakunde honek helburu horiek onartu ditu eta, beraz, txosten honetan ateratako ondorioen bidez, helburuok lortzen laguntzea espero du.

Sexu-indarkeriari eraginkortasunez aurre egiteko oinarrizko baldintza hauxe da: herri-agintaritzak arazoa garrantzitsua dela onartzea. Izan ere, sexu-indarkeria biztanleen erdiari (zuzenean edo zeharka- eragiten dion oinarrizko eskubideen urratzea da; beraz, aurre egiteko orduan, segurtasun edo osasun publikoarekin zerikusia duten beste gizarte-arazo larri batzuk konpontzeko erabiltzen den erabakitasun bera erakutsi beharko da. Ezin dira bat-bateko jardunak, jarduera sinbolikoak edo boluntarismoak gauzatu. Gure Autonomia Erkidegoan pertsona guztiek oinarrizko heziketa eta osasun-arreta jasotzeko duten eskubidetik

ondorioztatutako beharrei erantzuten zaien moduan, emakumeek indarkeriarik gabe bizi izateko duten eskubidea bermatzen duten neurriak eratu behar dira. Horrek planifikazioa, aurrekontuko diru-hornidurak eta kudeaketa teknikoak eskatzen ditu, genero-indarkeriari aurre egiteko erakundeen esku-hartzean luzatu gabe hartu behar direnak.

9.1.1. **Prebentzioari buruzkoak**

3. **Sentsibilizazio-lanak indartzea**

Genero-indarkeriaren prebentzioak jokabide eta portaera errotuak aldatzea dakar. Hori lan neketsua da eta, horregatik, gizarte osoak konpromisoa hartu behar du, bereziki erakundeek, zerbitzu edo eragile "gizarteratzaileek" (familia, eskola, komunikabideak...) eta abarrek.

Hainbat eremutako erakundeek (tokikoak, Autonomia Erkidegokoak, Europar Batasunekoak...) programak sustatzen dituzte, biztanle guztiak edo horien sektore bat -esaterako, hezkuntza sektorea- arazo honekiko sentikor bihurtzeko. Prebentzio-lan hori ezinbestekoa da, tratu txarrak egotea ahalbidetzen duten arrazoiak zuzendu nahi badira.

Jarduerak nahitaez mantendu eta indartu behar dira hezkuntzaren eremuan. Gainera, maila guztietara hedatu behar dira, hasierako mailetatik derrigorrezkoa ez den hezkuntzaraino, unibertsitatea barne. Halaber, irakasleak ere trebatu behar dira, ikasleak baterako hezkuntzan hezteko, oraindik ere horrelako hezkuntza ikasgelan gauzatzea zaila den arren, sexu-estereotipoak mantentzen baitira. Jokabide zaharkitu horietaz konturatzeak -askotan inkontzienteki gauzatzen baitira- eta aldatzen saiatzeak berdintasunezko hezkuntzarantz abiatzen lagunduko du. Nolanahi ere, ez dira nahastu behar baterako hezkuntza eta heziketa misto hutsa.

Halaber, informazio- eta sentsibilizazio-kanpaina orokorrak eta berariazko kolektiboak (adibidez, arrisku-egoeran dauden emakumeak) zuzendutakoak egiten jarraitu behar da. Kolektibo horietako bat gizonekoena da: ezinbestekoa da gizonen indarkeria beren arazoa dela onartzea eta, ondorioz, hori erauzteko aktiboki inplikatzeko. Horretarako, sarritan gordetzen duten isiltasun konplize hura eten beharko dute. Dirudenez, beharrezkoa da herri-agintaritzak arlo horretan jardutea.

4. **Tratu txarrak jasan dituzten emakumeei arreta eskaintzen dieten adituen prestakuntza hobetzea**

Azken urteotan hainbat jarduera gauzatu dira, genero-indarkeria jasan duten pertsonen laguntzen dieten profesionalen informazioa eta prestakuntza hobetzeko asmoz. Aipatu prozesuetan aurrera egin behar da arlo guztietan (gizarte-, osasun, polizia- eta epai-zerbitzuak, abokatuak, etab.); era berean, lanbide horietako guztietako oinarrizko prestakuntza-planetan genero-indarkeriaren gaineko ikasgaiak sartzea sustatu behar da.

Profesionalen prestakuntza espezializatua oinarrizko eta ezinbesteko baldintza da behar bezala lagundu ahal izateko, hau da, eskaerak atzera ez egiteko eta emakumeen aurkako indarkeria agerian geratzeko. Nolanahi ere, komenigarria da etengabeko prestakuntzaren garrantzia azpimarratzea, arlo horretako planteamenduak oso azkar aldatzen dira eta (gogoan izan orain dela gutxi legearen arloan egon diren aldaketak...).

Bestalde, prestakuntza beharrezkotzat eta, beraz, derrigorrezkotzat jo behar da. Izan ere, sarritan osagarri gisa eskaintzen da, borondatez nahi dutenek bakarrik eskuratzen dute (askotan, arazoarekiko sentikor bihurtutako pertsonak izaten dira). Era berean, prestakuntza-eskaintzak orokorra izan behar du eta tratu txarrak jasandako emakumei arreta eskaini ahal dieten langile guztiei bideratuta egon behar du, aldi baterako zerbitzuak eskaintzen dituzten profesionalak barne (bitarteko-egoerak, ordezkapenak, etab.). Gogora dezagun orain dela gutxi Espainiako Arartekoak ohartarazi zuela administrazio publikoetan mota horretako kontratazio asko zeudela.

Prestakuntza espezializatuari esker, lanbide-kolektibo ezberdinek tratu txarren kasuak identifikatzea eta arreta-lanak hobetzea ahalbidetuko dizkieten eskumenak eta adierazleak garatuko dituzte. Edonola ere, zerbitzuetako langileek emakumeen aurkako indarkeria hauteman eta, hala denean, salatzeako orduan aktiboki joka dezaten lortzeko, ezinbestekoa da haiek erakundeen laguntza irmoa jasotzea (adibidez, pertsona zehatz baten ordeztu, zerbitzuak berak salaketa judiziala kudeatzea, prozeduran pertsona hori gako edo zenbaki profesionalaren bidez identifikatuta).

5. Genero-indarkeriari buruzko irizpideak bateratu eta datuak bildu, sistematizatu eta hedatzeko prozesuak hobetzea

Harrigarria bada ere, zailtasun handiak daude emakumeen aurkako indarkeriari buruzko datu fidagarriak lortzeko. Halaber, datuok bildu, landu eta argitaratzeko orduan, ez dago irizpiderik edo bestela, irizpideak oso ezberdinak dira. Horren guztiaren ondorioz, ez dakigu arazoak zer-nolako eragina duen gure gizartean (hori askotan gertatzen da, azken finean, errealitate erdi-ezkutuak baitira); gainera, ezinezkoa da egindako eskaeraren, aurkeztutako salaketen, eskainitako arretaren, izandako bilakaeraren eta abarren berri izatea modu fidagarrian.

Datu-iturriak diren administrazioak edo zerbitzuak (Ertzaintza, udaltzaingoak, gizarte-zerbitzu espezializatuak, osasun-zerbitzuak, lege-zerbitzuak...) oso sakabanatuta daudenez, beharrezkoa da irizpide komunak ezartzea, datuak bateratu eta konparatu ahal izateko. Txostenak agerian jartzen ditu irizpideen ezberdintasuna eta ikuspuntu orokorrak lortzeko zailtasuna.

Datuek arazoa eta bere hedadura eta bilakaera hobeto ezagutzea ahalbidetu behar dute, elementu horiek beharrezkoak baitira behar bezala esku hartzeko. Nolanahi ere, kasu guztietan informazioaren konfidentziasuna bermatu beharko da. Europar Batasunak herrialde kideei emakumeen aurkako indarkeriari buruzko datuak urtero bildu, landu eta argitaratzeko eman zien agindua aplikatuz gero,

arloan nabarmen hobetuko litzateke. Espainiako Arartekoak ere gomendatu du, "*Emakumeen aurkako etxeko indarkeria*"ri buruzko txostenean, ahalegina egin dadila salatutako kasuen kopuru zehatza ager dezaten estatistika ofizialek.

Segurutzat, gomendio hori behar bezala aplikatzeko, gaur egun zerbitzu bakoitzak erabiltzen dituen irizpide eta sailkapen ezberdinak partekatu eta alderatu beharko dituzte zerbitzuek, baterakotasunaren eta osagarritasunaren bila.

Bestalde, beharrezkoa izango litzateke erakunderen batek -agian, Emakundeek, bere zereginak kontuan hartuta- aldian-aldian datu sakabanatu guztiak bildu eta argitaratzea.

6. Genero-indarkeriaren aurka egindako jarduerak eta hartutako neurriak ebaluatzea, adierazle egokiak zehaztuz

Sexu-indarkeriari aurre egiteko neurrien eraginkortasuna ebaluatzea da eremu honetan abiarazitako politika, zerbitzu edo jarduera administratibo guztien nahitaezko osagarria. Lortutako emaitzak ezagutu behar dira, baita ezarritako koordinazio-sistemen egokitasuna ere, emakumeei emandako arretaren hutsuneak edo nahi ez diren ondorioak zuzendu ahal izateko.

Eremu honetan, Emakunde lan garrantzitsua egiten ari da, bai EAEEn aplikazioari buruzko urtero balioztatuz, bai *Etxeko tratu txarren biktima diren emakumeei ematen zaien laguntza hobetzeko erakunde arteko hitzarmenari buruzko Jarraipen Batzordearen* lana sustatuz. Baina balioztatpena genero-indarkeriaren aurka lanean diharduten erakunde eta organismo guztiek egin behar dute sistematikoki. Horretarako, onuragarria izango litzateke adierazle komunak izatea, emaitzak aztertzeaz gainera, hartutako neurrien eraginkortasuna Estatu edo Europako beste eremu batzuetan lortutakoarekin erkatzea ere ahalbidetuko luketenak. Ildo horri jarraiki, Emakumeen Europako Lobbyak adierazle taula bat garatu du, genero-indarkeriaren aurkako borrokaren aurrerapena arlo askotan (ekintza-planak, aurrekontuak, justizia penal eta zibileko sistema, profesionalen prestakuntza, arreta jaso duten emakumeen aniztasuna eta abar) ebaluatzea ahalbidetzen duena. Taula hori eredutzat har liteke.

9.1.2. Erakundeek indarkeriaren aurka emandako erantzunari buruzkoak

7. Indarkeria jasan duten emakumeei arreta eskaintzeko zerbitzuen helburua argi eta garbi definitzea

Genero-indarkeria jasan duten emakumeei arreta emateko baliabide guztien azken helburua zera da: haiek beren autoestimua, askatasuna, eta burujabe bizi izateko gaitasuna berreskuratzea. Epe laburrean, norberaren aldaketa prozesu horretan - beti konplexua da eta, sarritan ez-lineala- segurtasuna bermatzea da helburua.

Teorian helburuak argiak izan arren, praktikan nabarmena da emakumeei laguntza eskaintzen dieten profesionalen frustrazioa, emakumeek tratu txarrak eman dizkien

pertsonarekin berriro bizi izatea erabakitzen dutenean, edo aurkeztutako salaketa kentzea erabakitzen dutenean. Hala eta guztiz ere, ulertu behar da salaketa ez dela helburua berez, emakumeek eskura duten beste tresna bat baizik -ez bakarra, ezta eraginkorra ere-. Nolanahi ere, helburua emakumeei protagonismoa itzultzea da, beren autonomia indartzen duten erabakiak hartzea ahalbidetuz.

Oro har, genero-indarkeria tratatzeko orduan, esku-hartze penalari garrantzi handiegia eman zaiolakoan gaude, sistema penalak hain egoera konplexua ebazteko duen ahalmena oso mugatua dela jakin gabe. Are gehiago, gatazka zigor-bidetik eramateak emakumearentzat berarentzat dituen ondorio negatiboak ahaztu egin dira. Nabarmendu behar da zigor-legeek eremu horretan betetzen dituzten eginkizun nagusietako bat funtzio sinbolikoa edo gizarte-pedagogiakoa dela. Beraz, kriminalizazioa ordezkazina da, "printzipioen deklarazio" utziezina. Emakumeen aurkako indarkeria delitutzat jotzeak portaera onartezina eta erabat printzipio demokratikoen aurkakoa dela erakusten du. Orain dela gutxira arte normaltzat jotzen ziren portaerak guztiz baztertzea dakar.

Hala eta guztiz ere, kontuan hartu behar da askotan zuzenbide penala berandu iristen dela, ez duela zuzentzeko eraginkortasunik eta prebentzio-ahalmen mugatua duela. Horregatik, sexu-indarkeriaren aurkako erantzunak osoa izan behar du, mota ezberdinetako baliabideak euren artean koordinatuz, eta denboran mantendu behar da. Denborari dagokionez, erantzun horrek eta emakume kaltetuak egin behar duen bizitza-aldaketaren prozesuak paraleloak izan behar dute. Bide horretan aurrerapausoak eta atzerapausoak agertuko dira.

Planteamendu horrek honako ondorio praktikoa du, besteak beste: ez da egokia salaketa penala eskatzea zenbait baliabide erabili ahal izateko eta, gainera, ez du oinarririk. Txostenean argi geratu da zenbait administraziok, normalean, arrazoibiderik gabe, baldintza hori jartzen dutela; guk, berriz, hori kentzea gomendatzen dugu, bai erantzunaren kontzepzio orokorraren ikuspuntutik, bai zenbait zerbitzu eskuratzea erraztearen ikuspuntutik (ikusi 13. gomendioa).

Bestelako gaia da, ordea, pauso hori ematea erabaki duten emakumeei herri-agintaritzak babesa bermatu beharra eta, ondorioz, nahitaez eman beharra. Esperientziari erreparatuz, eraso larrienak une kritiko horretan gertatzen dira; beraz, beharrezkoa da bai poliziak, bai jurisdikzio penalak bizkor eta modu eraginkorren esku hartzea. Berehalako helburua segurtasuna da eta hori bermatzeko bitartekoak jarri behar dira, emakumeek etxebizitzan bizi izaten jarraitzea erabakitzen dutenean edo, tratu txarrak jasan ostean, etxea utzi eta berriz itzultzea aukeratzen dutenean ere. Izan ere, aipatu erabakiak prozesu pertsonalaren fase ezberdinak direla onartu behar da.

8. Zerbitzuak bateratu eta eskubideak bermatzea

Zerbitzuei dagokienez, emakumea zein lurralde historikotakoa edo zein udalerritakoa den, ezberdintasun nabarmenak daudela jarri du agerian txostenak. Ezberdintasunek zerbitzu mota guztiei eragiten diete: egoitzetan sartzeko aukerei, zerbitzuen hurbiltasunari, arreta-denborei, laguntzen zenbatekoei, babes-mailari...

Arretaren kalitateari eta intentsitateari buruzko aniztasun hori ez da bateragarria arazoaren larritasunarekin; sarritan, arazoak indarkeria jasan duen emakumearen osotasun fisiko eta moralerako arriskua dakar, baita bere bizitzarako ere. Ez da onargarria bere duintasunaren eta bizitzarako zein osasunerako eskubidearen defentsa udalbatza baten sentiberatasunaren mende edo zerbitzu zehatzak abian jartzeko baliabideak izatearen mende egotea. Jokabide hori planteaezina da bestelako oinarritzko gizarte-eskubide finkatuei buruz ari garenean (hala nola eskolan tokia izatea, larrialdiko osasun-arretarako eskubidea, etab.). Beraz, emakumeen aurkako indarkeriari eman beharreko erantzuna ezin daiteke horrelako zertzeladen mende utzi.

Arazoaren larritasuna, arriskuak eta kolokan dauden eskubideak kontuan hartuta, guztiz beharrezkoa da zerbitzuak bateratzea, edo, behintzat, genero-indarkeria jasan duen edozein emakumek kasu guztietan jaso beharreko gutxieneko zerbitzuak bermatzea, bere egoera eta bizilekua alde batera utzita.

9. Zerbitzuen arteko koordinazioa hobetzea eta udaleko edo eskualdeko jarduera protokoloak garatzea

Indarkeria jasan duten emakumeen zirkunstantziak eta beharrak oso ezberdinak dira, eta ondorioz, erantzunak anitza izan behar du, administrazioek nahiz zerbitzu ezberdinek parte hartu behar dutela: gizarte-zerbitzuak, polizia, epaitegiak, osasun-langileak... Horietako bakoitzak eraginkortasunez eta behar bezala esku hartzeko, ezinbestekoa da elkarren artean ezagutzea. Halaber, informazioa partekatu behar da, baita jarduera irizpide komunak, koherentzia eta osagarritasuna, koordinazio-mekanismoak... izan ere.

Ildo horri jarraiki, azpimarratu behar da maila ezberdinetan erakundeak sortu izana: EAEEEEPP gauzatzeko departamentuen arteko Batzordea, 97/1993 Dekretuaren bidez araututakoa; Emakundek koordinatu eta sustatutako Erakunde arteko batzordea -bertan hiru foru aldundiak eta hiriburuetako hiru udalak ordezkatuta daudela-; 2001eko urriaren 18an izenpetutako erakunde arteko Hitzarmenaren Jarraipen Batzordea. Horretan azkenean honako hauek daude ordezkatuta: Emakunde, Aginte Judizialaren Kontseilu Nagusia, Herri Salataritza, Eusko Jaurlaritzako Lehendakaritza, Herrizaingo, Osasun, Etxebizitza eta Gizarte Gaiak, eta Justizia, Lana eta Gizarte Segurantzza Sailak; Foru Aldundiak, Eudel, Legelarien Euskal Kontseilua eta Sendagileen Euskal Kontseilua...

Bestalde, badirudi etxeko indarkeria jasan duten biktimak babesteko Agindua (uztailaren 31ko 27/2003 Legea) indarrean sartu zenetik, Justizia Sailak salaketa jarri duen emakumeari babes eraginkorra eman behar dioten erakunde ezberdinak (zerbitzu polizialak, juridikoak, sozialak, etab.) koordinatzeko mekanismoak egituratzeko lanean diharduela.

Hala eta guztiz ere, txosten honetarako egin den azterketaren arabera, badirudi koordinazioa hobetu behar dela, batez ere udalen eremuan, biktimak hurbilen duena baita. Horretarako, formula egokitzat jotzen da baterako jardueraren

protokoloak gauzatu eta aplikatzea, *Etxeko tratu txar eta sexu erasoen biktima diren emakumeei ematen zaien laguntza hobetzeko erakunde arteko protokoloan ezarritako irizpide orokorrak zehazteko, eta toki bakoitzeko behar eta baliabideetara egokitzeko (2000ko azaroaren 25eko Protokoloa; 2001eko urriaren 18ko Erakunde arteko Hitzarmena).*

Hautemandako koordinazio-zailtasunak gainditu eta sare-lana errazteko asmoz, komenigarria izango litzateke zerbitzuetako langileen planifikazio, koordinazio, laguntza eta aholkularitzaz arduratuko litzatekeen kargua edo pertsona-taldea sortzea. Pertsona horiek prestakuntza tekniko handia eta genero-indarkeria jasan duten biktimentzako arreta-zerbitzuei buruzko ezagutza praktikoa izan beharko dute. Maiz agertzen da udalerriek euren artean kolaboratu beharra -adibidez, ez baita komenigarria mehatxatuta dagoen emakumeak bere udalerrian bertan bizi izaten jarraitzea-. Hori dela eta, agian komenigarria litzateke balizko koordinazio-kargu hori udalaz gaineko eremuan jartzea.

10. Erakundeen laguntza jaso duten emakumeen autonomia sustatzea eta, bereziki, etxebizitza eta lana eskuratzea errazten duten baliabideak eta neurriak garatzea

Emakumeak bikotekidearekin duen mendekotasunak -ekonomikoa, afektiboa, funtzionala, etab.- men egitea eragiten du eta tratu txarren harremanak ahalbidetu edo larriagotzen ditu. Mendekotasun-lotura horiek hausteko erraztasunak eman behar dira; beraz, sexu-indarkeria jasan duten emakumeei laguntza ematen dieten zerbitzu guztien azken helburuak emakumeen autonomia izan behar du. Ildo horri jarraiki, mendekotasun berriak sortzeak (erakunde, laguntza ekonomiko eta abarri lotutakoak) ez luke aurrerapen garrantzitsurik ekarriko.

Hortaz, laguntza amaitzen den uneari arreta berezia eskaini behar zaio: une hori prozesu osoan prestatu behar da, bereziki, emakumeek harrera-pisuak edota ostatuak erabili dituztenean. Horretarako, ezinbestekoak dira banakako laguntza-programak.

Bestalde, txosten honetan gaur egun dauden baliabideak eta zerbitzuak deskribatu eta aztertu dira, eta bete gabe dauden beharrak hautemateko ahalegina egin da. Zalantzarik gabe, horien artean azpimarragarriak dira genero-indarkeria jasan duten emakumeek etxebizitza eta lana eskuratu beharra, besteak beste.

Larrialdiko ostatuek edo harrera-pisuek etxebizitza utzi behar izan duenari arazoa konpontzen diote, aldi baterako. Baina denbora igarotakoan, emakumeak sarritan ez daki zer egin: etxebizitzara itzuli -batzuetan, erasotzailearekin berriro bizi izatea dakar berekin- edo etxebizitza berria bilatu. Hala ere, bigarren aukera hori beharrezko baliabide ekonomikoak dituztenek baino ezin dute hautatu.

Gure Autonomia Erkidegoan etxebizitza izateko dauden zailtasunak (etxebizitza garestiak eta eskaintza urria) edo biztanleen zenbait sektorek lana aurkitzeko dituzten zailtasun bereziak kontuan hartuta, programa edo jarduera orekatzaileak garatu

dira. Beraz, sektore honentzat bereizkeria positiboko neurriak hartzea edo dauden programetan (aukera gutxi duten sektoreak kontratatzeko pizgarriak, etxebizitzak alokatzeko laguntzak, babes ofizialeko etxebizitzak lortzeko aukera, gizarteratze-programak) zailtasun bereziak dituzten talde gisa jotzea proposatzen da.

Illo horri jarraiki, orain dela gutxi horrelako egoerak kontuan hartzen dituzten aldaketak egin dira programetan, adibidez, babes ofizialeko etxebizitzak esleitzean (2002ko ekainaren 12ko Agindua, ekainaren 28ko EHAAkoa-, eta kontratazioa eta nork bere lana sortzeko laguntzak emateko orduan -abenduaren 30eko 319/2002 Dekretua, abenduaren 31ko EHAAkoa-. Erakunde honen iritziz, neurriak ondo bideratuta daude eta jarraipena egin beharko zaie, tratu txarrak jasan dituzten emakumeei praktikan noraino laguntzen dieten jakin ahal izateko.

11. Egoera ahul berezietan dauden emakume taldeei (etorkinak, ezgaituak, gaixotasun mentalak dituztenak, toxikomania-arazoak dituztenak...) arreta handiagoa eskaintzea

Txostenak biztanleen sektore batzuek, egoera ahul berezietan daudenek, alegia, laguntza edo zerbitzu zehatz batzuk eskuratzeko orduan dituzten mugak agertzen ditu. Bildutako informazioaren arabera, mugek ondorengo sektoreei eragiten diete maila handiagoan edo txikiagoan: emakume etorkinei, ezgaitasun fisikoak, psikikoak edo sensorialak dituztenei, gaixotasun mental kronikoak dituzten emakumeei eta toxikomania-arazoak dituztenei.

Emakume ezgaituei dagokienez, Europar Batasunean ondo dokumentatutako azterlanak egin dira, pertsona horiek genero-indarkeriaren aurrean, eta, bereziki, ingurune hurbileko gizonak gauzatutako indarkeriaren aurrean ahulagoak direla erakusten dutenak. Sarritan ezgaitua zaindu behar duena eta indarkeria gauzatzen duena pertsona bera da. Izan ere, zaurkortasuna ez da bakarrik ondorioztatzen pertsona ezgaituek euren burua defendatzeko duten gaitasun txikiagotik, edo hala denean, salatzeke nahiz laguntza eskatzeko dituzten zailtasun handiagoetatik; benetako arazoa hauxe da: emakume ezgaitua askotan ez da konturatzen abusuaren biktima dela: tratu txarrak eta zainketak elkarri hain lotuta daude, ezen nahastea sortzen baita.

Emakume etorkinen kasuan, egoera ahulago hori ez dator, itxuraz, tratu txarrak jasotzeko arrisku handiagoa izatetik, baizik eta batik bat gizarte bazterkeriatik edo laguntza informala lortzeko harreman-sarerik ez izatetik... Faktore askok eragin dezakete emakume etorkina berarekin bizi den gizonaren mende erabat egotea ("familia berriz elkartzeko" erregulazioa, norberak agiririk ez izatea edo agiriak behar bezala ez izatea, diru-sarrerarik eza...). Bestalde, talde horrek zailtasun handiagoak ditu etxebizitza eta lana lortzeko orduan; beraz, are nekezagoa da emakume horiek burujabe bihurtzea, genero-indarkeriaren biktimei arreta eskaintzeko zerbitzuak utzita.

Arestian aipatu diren zertzeladek tratu txarren egoera gainditzeko prozesu osoan dute eragina; hortaz, fase guztietan hartu behar dira kontuan, arreta eskatzen den

unetik (interpretarien beharra, bai hizkuntza atzerritarrak itzultzeko, bai zeinuak interpretatzeko; zerbitzuen kokapena, etab.) erakundeen esku-hartzearen amaiera planifikatu arte. Halaber, dauden baliabideak eskuratzeko irizpideak berriz aztertu behar dira, baldintzak aldatu, eta behar izanez gero (adibidez, hesiak hautsiz), pertsona horien beharretara egokitu. Baliabide berriak planifikatu edo abian jartzeko orduan, behar horiek kontuan hartu beharko dira.

Nolanahi ere, talde horiei arreta berezia eskaintzeko beharrezkoak diren baliabideak jarri behar dira, bai haietara gizarte-zerbitzuen bidez heltzeko, bai beren beharrei erantzun egokia emateko.

12. Arreta-zerbitzuak deszentralizatzea

Emakumeen aurkako tratu txarrei erantzuteko dauden programa eta baliabide gehienak lurralde bakoitzeko hiriburuetan daude. Hala ere, horietako batzuk biztanle asko dituzten udalerrietan ere eskaintzen dira; halaber, landa-udalerrietan edo biztanle gutxi dituztenetan zenbait zerbitzu elkartu sortu dira.

Ekimen horiei esker, zerbitzuen "mapa" egituratzen ari da. Bertan, arreta handiagoa edo txikiagoa duten gunek daude, erakunde bakoitzaren inplikazio-mailaren arabera. Horrek arreta behar duen pertsonak zerbitzua hurbilago edo urrunago izatea eragiten du, besteak beste.

Garrantzitsua da arreta ahalik eta gehien "hurbiltzea" erabiltzaileei, ez bakarrik joan-etorriak egiteko izan ditzaketen arazoengatik, baizik eta sarritan emakume horiek (batez ere adineko emakumeek) dituzten hesi psikologikoengatik. Izan ere, adineko emakumeok izaten dira denbora luzeagoan tratu txarrak jasan dituztenak.

Bizkaiko orientabide juridikorako zerbitzuei eta arreta psikologikoko zerbitzuei dagokienez, oso nabarmena da arretaren zentralizazioa. Honakook proposatzen dira: arreta-puntuak gehitzea; behar izanez gero, joan-etorrien gastuak ordaintzea; edo beharren arabera, profesionalek joan-etorriak egitea.

13. Aldez aurretik salaketa aurkeztearen baldintza kentzea eta zerbitzuak berehala eskuratzeko erraztea

Batzuetan, baliabide zehatz bat erabili ahal izateko -esaterako, premiazko ostalua-eragindako pertsonak salaketa egin behar izan du aurretik. Jada aurreratu denez (ikus 7. gomendioa), ez da ahaztu behar salaketa egitea norberaren erabakia dela eta, askotan, pentsatzeko denbora behar izaten dela. Gainera, eraso larriagoak edo gehiago ez izateko prebentzio-neurriak hartu behar izaten dira.

Beste batzuetan, laguntza bat jasotzeko -esate baterako, arreta psikologikoa-, ezinbestekoa da zerbitzu jakin batek (Gipuzkoan, bizilekuko oinarritzko gizarte-zerbitzuak, edo Donostian, emakumearen udal zerbitzuak) laguntza hori beste bide batetik bideratzea. Hala eta guztiz ere, laguntza zuzenean, zati batean, pixkanaka...

eska daiteke eta hasieratik zerbitzu batera edo bestera bidera daiteke, ez halabarrez administrazioak egokien jotzen duenera.

Objektibotasunez aztertuta, bi kasuetan trabak edo eragozpenak sortzen zaizkie tratu txarren biktima izan diren pertsoneri.

Beraz, baldintza edo traba horiek kendu eta berehalako arreta (salaketa egon ala ez) eta zuzeneko (eskaera luzatu zaion zerbitzua alde batera utzita) ahalik eta gehien erraztea proposatzen da.

14. Itxaron-zerrendak murriztea

Datuak dituzten kasuetan (Arabian eta Bizkaian), zenbait zerbitzu eskuratzeko dauden itxaronaldiak kezkarriak dira.

Arreta psikologikoko zerbitzua eskuratzeko bi edo lau aste edo bi hilabete itxaron behar izateak ez dirudi gehiegizkoa, lehen begiratuan. Hala eta guztiz ere, ondorioa bestelakoa da, zerbitzua erabili behar duen kolektiboaren ezaugarriak, eta emakumeak laguntza eskatzea erabakitzen duenean dagoen eskaeraren premia kontuan hartzen badira. Hori dela eta, itxaron-zerrendak murriztu egin behar dira eta jarraipen sistematikoa egin behar zaie.

9.2. Zenbait zerbitzu hobetzeko berariazko gomendioak

9.2.1. Ostatatze-zerbitzuei buruzkoak

15. Ostatatze-baliabideak dibertsifikatzea eta horien kalitatea hobetzea

Ostatatze-zerbitzuek, bai premiazkoek, bai egonaldi ertainekoek, egoera eta erabiltzaile mota guztiei erantzuna eman ahal izateko prestatuta egon behar dute, eta ez bakarrik erabateko autonomia funtzionala dutenei. Izan ere, emakumeek behar bereziak izan ditzakete, babesza edo laguntza behar izan dezakete, bizikidetasun-unitateko kide diren mendeko beste pertsona batzuekin joan daitezke...

Pertsona horiei, espazioaz gain, une horretan behar duten segurtasun fisikoa eta harrera eta laguntza pertsonala ere eskaini behar zaizkie. Beraz, hurrengoak behar dira, gutxienez:

- Larrialdiko ostatatzeen kasuan, etengabe bertan egon daitezkeen langileak, edo egonaldi ertainerako ostatatzeetan laguntza-programak gauza ditzaketenak.
- Hartzeko baldintzak kentzea (ikusi 13. gomendia) eta erabilera-arauak malgutzea. Horretarako, egoera desberdinak kontuan hartu beharko dira: segurtasuna nagusi duten ostatuak, baina baita ostatu normalizatuagoak ere, lagun diezaieketen pertsonekin (senideak, lagunak...) harremana izateko aukera ematen dutenak.

- Nahiko dibertsifikatuta dagoen sarea izatea, hala behar duen emakumeak bere beharren arabera baliabide egokia izan dezan, administrazio-egoera, ezgaitasuna, toxikomania edo mendekotasuna alde batera utzita.

16. Baliabideak eta horien harrera-gaitasuna gehitzea

Egia da gaur egun dauden baliabideak erabiltzeari buruzko txostenean bildutako datuek, itxuraz, baliabideok "nahikoak" direla frogatzen dutela. Alabaina, ez da ahaztu behar ez dituztela onartzen egoera ahul berezietan dauden emakumeak (ezgaituak, gaixotasun mentalak dituztenak, toxikomania-arazoak dituztenak, legez kanpoko etorkinak... (ikus 11. gomendia). Gainera, beharrei baliabide desegokien bidez erantzuten zaie sarritan (adibidez, ostalaritza-plazetara joz).

Ez da erraza beharrak edo eskaerak aurreikustea eta, ondorioz, beharrezkoak izango diren baliabideak zehaztea. Baina gure ingurunean badaude, gai horren gainean, bidera gaitzaketen berriazko zenbait gomendio. Hona hemen adibide batzuk:

- Europako Parlamentuak emakumeen aurkako Erasoei buruz emandako Ebazpena, 1986ko ekainaren 11koa (A 2-44/86 dok.). Hauxe aipatzen du: *"Babeslekuak izateari dagokionez, etxebizitzet arduratzen diren agintariei honakoa onartzea eskatzen die: behar beste babesleku eman behar direla, famili ostatu bat 10.000 biztanleko"* (26.a atala).
- Europar Batasuneko Lehendakariaren "Emakumeen aurkako indarkeriaren ondorioak arindu eta erazteko jokoera onen eskuliburua" (ue2002.es) zera proposatzen du: *"Emakumeentzako arreta-zentroen sare zabala sortzea, 10.000 emakumezko plaza bat duena, gutxienez. Bertan indarkeriaren biktimek behar duten laguntza jasoko dute. Zerbitzu horietan langile gaituak egongo dira, behar bezala ordainduta, eta beren lana aholkularitza legala, psikologikoa eta sozio-laborala ematea izango da..."*.

Baliabide horiei dagokienez, "sare" terminoaren esanahia azpimarratu behar da. Baliteke une zehatz batean udalerrri bateko baliabideak gainezka egotea eta alboko udalerrrikoak ez erabiltzea. Aipatu baliabideak "sarean" erabiliko balira, arazoak saihestuko lirateke eta, gainera, ostatu eskuragarri guztiak hobeto aprobetxatuko lirateke.

Amaitzeko, gogora dezagun 20.000 biztanle baino gehiago dituzten udalerrri batzuek (hala nola, Barakaldo, Durango, Erandio, Getxo, Leioa, Portugalete eta Zarautz) oraindik ez dutela ostatu berezirik, txostenean agertzen den bezala.

17. Bete behar dituzten gutxieneko baldintzak arautzea

Horrelako egoerei aurre egiteko dauden ostatu publikoen eta espezifikoen gaur egungo "sarea" berri samarra da, eta administrazio ezberdinen ekimenez antolatuta da; beraz, ez da erabili inolako irizpiderik baliabideak alde aurretik planifikatzeko.

Oso irizpide eta baldintza ezberdinak daudela kontuan hartuta, ahalik eta azkarren egin behar da gure Autonomia Erkidegoko ostatu guztietarako oinarrizko araudi komuna, guztiek bete beharko dituzten gutxieneko baldintzak ezartzen dituen. Askok, adibidez, arkitektura-oztopoak dituzte (bai barruan, bai sarbidean) dituzte edo ez dute jarduteko araudirik.

Bestalde, dirudienez, baldintzak arautu behar dira, tratu txarren biktima den pertsonak udalerria utzi behar duenean (baliabiderik ezagatik edo segurtasun-kontuengatik), beste udalerrri batzuetako baliabideak eskuratu ahal izan ditzan. Hori guztia bere eskubideak murriztu gabe egin beharko da; beraz, horrek egiaz "sarean" lan egitea ekarriko luke.

Eskuratutako informazioaren arabera, *"Etxeko tratu txarrak jasan dituzten emakumeak hartzen dituzten EAEko harrera-pisuen egoera"* (Emakunde, 1999) izeneko txostenaren ondorioz sortu zen lan-taldeak hainbat proposamen egin zituen Erkidegoko ostatu guztietarako gutxieneko kalitate-baldintzei eta jarduera-irizpide komunei buruz. Halaber, barne-araudiaren eredia egin zuen, eta administrazioei bidali zitzaien. Araudi komuna gauzatzeko konpromisoa, jakina denez, etxeko indarkeria jasaten duten emakumeentzako Segurtasun Planean ere (2002-2004) agertzen da.

Beraz, gomendio honetan, legeak arautzeko konpromisoa bete dadin eskatzen da (lan hori Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailari dagokio), eta administrazio eskudunek proposaturiko irizpideak ezartzea.

9.2.2. Arreta psikologikoko zerbitzuei buruzkoak

18. Tratamenduen gehieneko iraupena malgutzea

Arreta psikologikoko zerbitzuari dagokionez, lurralde bakoitzean tratamenduaren gehieneko denbora ezarri da: 4 hilabete Araban eta Bizkaian (asteko saioekin), eta 18 saio Gipuzkoan. Udalek beren zerbitzua, hautazkoa zein osagarria, duten kasuetan (adibidez, Getxon, Barakaldon edo Arrasaten) irizpideak aldatu egiten dira.

Oro har, tratamenduak luzeak edo espezializatuak direnean, tokiko zerbitzuek, halakorik badago, lurralde zerbitzuetara edo Osakidetzara bideratzen dituzte beren kasuak. Hala ere, kasuak Osakidetzara bideratzen dituzten profesionalak beraiek uste dute hori ez dela zerbitzurik egokiena, emakume biktimak "psikiatritzatzen" baitira.

Zenbait profesional eta elkarrizketaturiko emakumeetako batzuk ados daude kasu batzuetan ezartzen diren gehieneko denborak nahikoak ez direla adierazten dutenean.

Beraz, gaur egungo gehieneko denbora-irizpideak malgutzea proposatzen da, behar gehiago edo arazo larriagoak dituzten emakumeek tratamendua denbora luzeagoan jarraitzeko aukera izan dezaten.

19. Zerbitzuak erabiltzaileei hurbiltzea

Gomendio honen bidez 12.a (arreta-zerbitzuak deszentralizatzea) zehazten da, eta berariaz arreta psikologikoko zerbitzuei aplikatzen zaie.

Lurralde bakoitzaren ezaugarriak eta programa bakoitzaren kudeaketa-sistema kontuan hartuta, hurbiltasuna Gipuzkoan gertatzen dela jotzen da, tokian bertan kokatutako taldeak kontratatzen baitira, espezializazioa bermatzeko zailtasunak izan arren. Ez da gauza bera gertatzen, ordea, hiriburutik urrun dauden Arabako eta Bizkaiko herri eta eskualdeetan. Arazo hori espezializazioa eta hurbiltasuna ahalik eta ondoen bateratuz konponduko litzateke.

20. Gizon erasotzaileei bideratutako tratamendu psikologikoko programak indartu eta ebaluatzea

Emakumeak etxean jasaten dituen tratu txarrei erantzun osoa emateko, neurri penalak hartzeaz gain, gizon erasotzaileari arreta psikologikoa eskaini behar zaio. Izan ere, ez dugu ahaztu behar askotan emakumeak berarekin bizi izaten jarraitu nahi izaten duela.

Horrela, hiru lurraldeetan arreta-programak daude: Araban 1998tik aurrera, Bizkaian 1995etik aurrera, eta Gipuzkoan 1993tik aurrera. Beraz, programak berri samarrak dira eta orain arte erasotzaile gutxik hartu dute parte. Dena den, emaitzei buruz jada badago informazio pixka bat.

Programak indartu eta ebaluatu egin behar dira eta, gutxienez, ohar pare bat kontuan hartu behar da, antza:

- Programak inoiz ez dira indartu behar berariaz emakumeentzako diren beste baliabide batzuen kontura.
- Eraso-jokabideak aldatzeaz gainera, horiek ahalbidetzen dituzten kultur erroak eta pentsamolde matxista ere landu behar dira.

9.2.3. Laguntza juridikoko zerbitzuei buruzkoak

21. Laguntza behar duten pertsonen zerbitzua eskuratzea erraztea

Gipuzkoako Foru Aldundiaren orientabide juridikoaren programari dagokionez, gomendioa hau da: emakumeek zerbitzu hori eskuratzeko aukera izan behar dute (ikus 9. gomendioa), aldez aurretik oinarritzko gizarte-zerbitzuetatik pasatu gabe. Horretarako, gaur egungo irizpidea aldatu beharra dago.

Aurreko gomendio batean arreta psikologikoko zerbitzurako proposatu dugun bezala, kasu honetan ere zerbitzua erabiltzea erraztu behar da, zerbitzuok eskatzaileen bizilekuetara hurbilduz. Bizkaiak du deszentralizatzeko beharrik handiena.

22. Abokatuen elkargoek gauzatutako laguntza juridikoko zerbitzu berriak behar bezala funtzionatzen duela bermatzea

2003ko apirilean, Eusko Jaurlaritzako Justizia, Lan eta Gizarte Segurantzza Sailak eta Legelarien Euskal Kontseiluak EAeko *etxeko tratu txarren edota sexu-erasoen biktimentzat laguntza juridikoko zerbitzua eta ofiziozko txanda sortzeko Hitzarmena* izenpetu zuten. Hitzarmen hori ezartzeko, hiru lurralde historikoetako abokatuen elkargoak zerbitzu hori ematen hasi dira une ezberdinetan. Zerbitzua 24 orduko zaintza-aldien bidez gauzatuko da.

Salaketa jartzen den hasierako unetik -une kritiko horretatik, alegia- abokatuaren laguntza izateak nabarmen hobetuko du erakundeek indarkeria jasan duen emakumeari eskaintako arreta eta, zehatz-mehatz esanda, emakumeak errazago lortuko du babes-agindua. Zerbitzua hasi berria da eta oraindik ezin da baloratu. Hala eta guztiz ere, behar bezala funtzionatzen duela bermatu behar da, beharrezko giza baliabideez eta baliabide materialez hornituta. Halaber, komeni da hasieratik zerbitzuaren alderdi ezberdinak (prestakuntza espezializatua, eskatutako eta lortutako babes-aginduen arteko erlazioa, etab.) jarraitu eta ebaluatzea ahalbidetzen duten adierazleak ezartzea.

9.2.4. Zerbitzu polizialei buruzkoak

23. Hasierako arreta eta lehenengo unean eskaintako informazioa hobetzea

Gomendio honetan, normalean poliziei dagokien larrialdiko arretaz hitz egingo dugu, bereziki. Bildutako informazioaren arabera, badirudi beharrezkoa dela ondorengo praktikak, gutxienez, hobetzea:

- Biktimari kasu guztietan bermatzea baten bat berarekin joango dela medikuarengana edo auzitegiko medikuarengana. Beraz, hura bakarrik joateko eta, azterketa egin ostean, poliziaren bulegoetara itzultzeko (salaketa egin dezan) edozein gomendio saihestuko da.
- Ahal bada, emakumeari emakume polizia batek arreta ematea, edo, hori ezinezkoa bada, gaiari buruzko prestakuntza duen edo arazoarekiko bereziki sentikorra den gizon poliziak.
- Kasu guztietan salaketaren kopia idatzia ematea, salatzaileak eskatu ala ez kontuan hartu gabe.
- Biktimaren eskubideei buruzko informazio idatzia nahiz ahozkoa eskaintzea, baita erabil ditzakeen baliabide eta zerbitzuei buruzkoa ere (gizarte, osasun eta epai alorretan).
- Telefono-zenbakia ematea, behar izanez gero, biktimak poliziarekin zuzeneko harreman pertsonalizatua izan dezan.
- Biktimarekin batera larrialdiko ostatura joatea, nahiz eta bere lurralde-eremutik kanpo egon.

24. Polizien artean "Erakunde arteko Protokoloa" hedatzea, beren prestakuntza erraztea, eta protokoloak nahiz jarduera-arauak eraginkortasunez betetzen direla egiaztatzeko jarraipena egitea

*"Etxeko tratu txar eta sexu-erasoen biktima diren emakumeei ematen zaien laguntza hobetzeko erakunde arteko protokoloa"*k oso jarduera-irizpide garrantzitsuak finkatzen ditu, poliziek salaketa egitera doan biktimari eraginkortasunez laguntzeko. Bestalde, udaltzaingoek eta Ertzaintzak ez dute kasu mota horietarako unitate berezirik. Beraz, garrantzitsua da halako egoeretan edozein unetan esku har dezaketen polizia guztien artean Protokoloa hedatzea. Horretarako, informazioa eta prestakuntza hobetu behar dira.

Ildo horri jarraiki eta txostenean bildutako datuen arabera, udaltzainen trebakuntza beharrak nabarmendu behar dira, gai horri buruz egindako eskaerek ez baitute beti erantzun positiboa izaten.

Era berean, badirudi beharrezkoa dela jarraipen sistematikoak egitea, irizpideak benetan aplikatzen diren aztertzeko. Hala, hutsuneak zuzendu ahal izango dira eta polizia eta zerbitzuen artean jokaera onen adibideak hedatuko dira.

25. Erasoaren arriskua murrizten duten kokapen- eta babes-sistemak garatzea

Datuak bildu zirenean, poliziek -ez Ertzaintzak, ezta aztertutako udaltzaingoek ere- ez zeukaten inolako sistemarik erasotzaileak edo genero-indarkeria jasan duten eta oraindik arrisku-egoeran bizi diren emakumeak aurkitzeko. Ez zegoen inolako alarma-sistemarik, berehalako arrisku-egoeran zegoen biktima aurkitu eta babesteko. Gasteizko Udaltzaingoak soilik zuen GPS sistema erabiliz telelaguntzako zerbitzua ezartzeko proiektu aurreratu bat. Azken hilabeteotan ezarri da zerbitzu hori.

Sistema horiek teknologiak eskura jarritako baliabideak erabiliz garatu behar dira. Nolanahi ere, sistemen eraginkortasuna eta biktimen iritziak baloratu behar dira. Beraz, abiarazten diren esperientziak ebaluatu beharko dira, erasotzailea "urrun" egoteko neurri judizialei jarraipen berezia eginez.

26. Datuak erregistratu eta babesteko sistemak hobetzea

Txostenean, zenbaitetan agerian jarri da nekez lor daitezkeela arazoak benetan nolakoak diren eta zer bilakaera izan duten hobeto jakitea ahalbidetzen duten datu orokorrak. Gai hori arestian aipatutako gomendio batean landu da (5. gomendia - Genero-indarkeriari buruzko irizpideak bateratu eta datuak bildu, sistematizatu eta hedatzeko prozesuak hobetzea).

Poliziak emandako datuak nahikoak dira poliziek erabilitako irizpideen aniztasuna, datu orokorrik eza edo erkaketak eta bilakaerak ezartzeko ezintasuna egiaztatzeko.

Hala ere, nabarmenak dira Ertzaintzak datuak erregistratu edo ustiatzeko sisteman egin dituen aldaketak eta hobekuntzak.

Beraz, poliziaren datuei dagokienez, honako hau proposatzen da:

- Emakumeen aurkako indarkeriaren agerpen guztiak zehatz-mehatz zehaztea, halakotzat jo daitezkeen salatutako gertaera guztiak zenbatuz eta halakotzat jotzen ez direnak baztertuz (adibidez: adingabekoen galbideratzea).
- Poliziek gaur egun erabiltzen dituzten irizpide eta sailkapen ezberdinak partekatu eta erkatzea, sistema bakarra, homoginoa, edo, behintzat, datuak erantsi edo kentzea ahalbidetzen duena lortu ahal izateko.
- Datu guztiak aldan-aldan bildu eta batera ustiatu eta hedatzea bermatzen duen prozedura ezartzea.
- Datuen argitasuna eta gardentasuna eta pertsonen intimitatearen errespetu arduratsuen bat etortzea.

9.2.5. **Gizarte-zerbitzuei buruzkoak**

27. Datuen erregistroak hobetu eta bateratzea

Hasieran behintzat, gizarte-zerbitzuak datu-iturri garrantzitsuak dira genero-indarkeriaren errealitatea ezagutzeko.

Txostenak azaltzen du praktikan hori ez dela beti gauzatzen: hainbat datu ez dira biltzen, ez dago datuak biltzeko irizpide edo sistema homoginearik, ez da egiten informazioaren ustiapen sistematikoa, ustiapena oso garestia da, -datuok kasuz kasu aztertu behar baitira-, zerbitzu asko daude eta, gainera, sakabanatuta daude...

Aurreko gomendioan zerbitzu polizialeterako planteatu den bezala, gizarte-zerbitzuetarako ere irizpideak bateratu eta datuen aldizkako ustiapen orokorra egitea proposatzen da. Hori guztia pertsonen intimitaterako eskubidea bermatuz egin beharko litzateke.

28. Larrialdiko gizarte-zerbitzuak indartzea

Gaur egun larrialdiko gizarte-zerbitzuak Araban (Gasteizen, lurralde osorako izan arren) eta Bilbon baino ez daude. Beraz, Gipuzkoak eta Bizkaiak ez dute larrialdiko gizarte-zerbitzurik, hiriburuetan izan ezik. Horren ondorioz, SOS-Deiak erabili behar da, nahitaez poliziak esku hartu behar duela. Hori dela eta, berehalako laguntza mota hori hiru lurraldeetara hedatzea proposatzen da.

Bestalde, larrialdiko zerbitzuak ez dira telefonoaren bidezko arretara mugatu behar; lehenengo unean biktimekin batera joan beharko litzateke beharrezko tokietara (larrialdiko etxebizitzara, ospitalera...). Horretarako, lurraldeek dituzten giza baliabideak indartu beharko lirateke, edo, berriak sortuz gero, behar horiek aurreikusi.

29. Erakundeen erantzuna arintzea

Gomendio honetan, beharrezko gizarte-laguntzak izapidetu eta lortzeaz hitz egingo dugu, bereziki.

Tratu txarrei erantzuteko orduan erakundeei eskaintzen zaizkien baldintzetako bat azkartasuna, berehalakotasuna, da. Hartu berri diren neurri batzuek, besteak beste, babes-aginduak arautzeko aurreikusitako neurriek, horretan lagundu nahi dute.

Hala eta guztiz ere, oinarrizko baliabide zehatzak lortzeko -hala nola, oinarrizko errenta edo gizarte-larrialdiko laguntzak-, hainbat hilabete igaro behar dira, horietan izapide asko egin behar direla. Beraz, kaltetutako emakumeak oso baldintza mugatuak ditu erabakiak hartu eta autonomia izateko. Emakumeak hala behar duen guztietan, laguntza ekonomikoa berehala emateko egokiak diren neurriak asmatu eta egituratu beharko lirатеke (laguntzak aurreratzeko sistemak, elikadura-pentsioen berme-fondoa, etab.).